

वृत्तपत्राचे नांव :- गांवकरी

वृत्तपत्र प्रकाशनाचे ठिकाण :- नाशिक

वृत्तपत्र पान क्र :- पुरवणी नं 2

दिनांक :-19/02/2010

यजुर्वेदाचा उद्गाता याज्ञवल्क्य

आपली भारतीय संस्कृती आणि इतिहास शेकडो तेजस्वी रत्नांनी बहरलेला आहे. वैदिक ज्ञान भारतभर पसरलेले होते. त्याच काळात अनेक विचारवंत रत्नांपैकी एक म्हणजे ब्रह्मरात व पत्नी सुनंदा होते. अनेक वर्षे संसारात असूनही त्यांना अपत्यप्राप्ती नव्हती. ब्रह्मरातांना याचे वैषम्य वाटत नव्हते, पण स्त्री सुलभ भावनेने सुनंदा मात्र पुत्रप्राप्ती करिता आतुर होती. ब्रह्मरातांनी पुत्रप्राप्तीच्या कामनेने एक यज्ञ केला. त्यानंतर योग्य समयी फाल्गुन शुद्ध पंचमीस सुनंदाने एका अलौकिक, चैतन्यमय, सनातन धर्माचा विधाता, वैदिक धर्माचे मूर्तिमंत तेज असलेल्या बालकाला जन्म दिला. हाच शुक्ल यजुर्वेदाचा उद्गाता याज्ञवल्क्य होय.

यज्ञ प्रसादाने जन्मलेला व यज्ञ प्रसादाची वल्कले लाभलेला म्हणून याज्ञवल्क्य! पैतृक पध्दतीप्रमाणे यांना ब्रह्मरात याज्ञवल्क्य म्हणतात. ब्रह्मरात सतत अन्नदान करीत असत. वाज म्हणजे अन्न म्हणून त्यांना वाजस व यांनी शब्दांकित केलेल्या संहितेला वाजसेनीय संहिता संबोधतात. यांना योगीराज हे नामाभिधान प्रत्यक्ष भगवान शंकरांनी दिले. वैशंपायन हे याज्ञवल्क्याचे मामा, यांचा हिरण्यकेशी यजुर्वेद शिकविणारा गुरुकुल आश्रम होता. या आश्रमात त्यांनी दहा हजार ऋचांचा अभ्यास पाच वर्षांत पूर्ण केला. नंतर उध्दालक, आरुणीकडे मंत्रसंहिता म्हटली, नंतर दहा मंडळात असलेली ऋग्वेद संहिता शाकल्यांकडे पूर्ण केली आणि योगविद्या शिक्षणाचा अभ्यास हिरण्यानाभ ऋषींकडे केला. अशाप्रकारे शिक्षणाची सर्व अंगे पादाक्रांत करून परत मातुलगृही वैशंपायन आश्रमात आले. सर्व आचार्यांकडे अनेक प्रसंग घडले. असाच एक प्रसंग वैशंपायन आश्रमात घडला. याज्ञवल्क्याचा उद्देश गुरुसेवा होता, पण वैशंपायनांना तो अपमानकारक वाटला आणि याज्ञवल्क्यांना आश्रम आणि वैशंपायनांनी शिकविलेला हिरण्यकेशी यजुर्वेदाचा त्याग करण्याची आज्ञा झाली. आश्रम सोडताना याज्ञवल्क्यांनी प्रतिज्ञा केली, 'यापुढे मी या विद्येचा उपयोग करणार नाही', या प्रतिज्ञेलाच वमन शब्द वापरला व पुढे तैत्तरीय ऋषींनी या वेदाची संगोपना केली म्हणून तो तैत्तरीय संहिता म्हणून

निमित्त

प्रसिध्द झाला. तसेच याज्ञवल्क्यांचे वमन म्हणून कृष्ण यजुर्वेद झाला.

नंतर याज्ञवल्क्यांनी निश्चय केला की, मानवी गुरू करावयाचा नाही. त्यांनी नित्य प्रकाशमान आणि सतत कर्मयोगी असलेल्या भास्करांची उपासना केली. भास्करांनी याज्ञवल्क्यांच्या बुध्दित प्रकाश पसरवला व वेदविद्या प्रदान केली. वेद शब्दांकन करण्याचा प्रश्न निर्माण झाला तेव्हा सूर्यदेवांनीच याज्ञवल्क्यांना शब्दांची देवता माता सरस्वतीला शरण जाणेस सांगितले. याज्ञवल्क्यांनी प्रत्यक्ष सरस्वतीला प्रसन्न करून घेतले व शब्दांचे दान मागितले. अशा प्रकारे भास्करांच्या भर्गाचा व सरस्वतीच्या शब्दांचा एकसमावयचछेद करून श्रावणशुद्ध पौर्णिमेला शुक्ल यजुर्वेद याज्ञवल्क्यांनी शब्दांकित केला. सूर्य-सरस्वती प्रसादाने ग्रथीत झालेला हा शुक्ल यजुर्वेद झाला.

याज्ञवल्क्यांनी तेजस्वी विचार मिळविले. प्रत्यक्ष सूर्यनारायणांने त्यांना ज्ञान दिले. संस्कृतमध्ये वाजीय म्हणजे सूर्यकिरणे, ज्यातील अल्ट्राव्हायोलेट किरणे, क्ष किरणांप्रमाणे मानवी रक्तवाहिन्यात शिरतात व मस्तकातील ज्ञानतंतूपर्यंत विचार पोहोचवण्याचे काम करतात. म्हणून या वेदाला वाजसेनीय नाव पडले असावे. अशा प्रकारे याज्ञवल्क्यांनी फुलं पवित्रं जननी कृतार्थ केले.

भारताच्या वैदिक इतिहासात कोणी नवा वेद निर्माण केला नाही व पुढे होईल असे वाटत नाही. त्यांनी वेद उभा करून टिकविला. या तेजस्वी पुरुषाने सकाळी स्नान संध्यादि करून शुचिभूत होऊन समाधी लावली व आपली जीवनज्योत एका महान शक्तीत विलीन केली. यांचा शुक्ल यजुर्वेद कण्व, जाबाळ व माध्यादिन या ऋषींनी विचारपूर्वक वृध्दिगत केला. यावर्षी १९ फेब्रुवारीला एक दुर्मिळ योग आलाय. आज राष्ट्र समाज व अध्यात्म या त्रिदलाची पूजा करण्याचा दिवस आहे. कारण याच दिवशी शिवछत्रपती जयंती, (राष्ट्रनिर्माता) २) समाजसुधारक गोपाळकृष्ण गोखले यांची जयंती व याज्ञवल्क्य जयंती आहे. या त्रिदलाला नमन करू या!

■ मोरेश्वर फडके